

Nr 50

Utlåtande i anledning av motioner om särskilda naturcentra vid Vindelälven för forskning och turism, om vissa stödåtgärder inom vindelälvsområdet samt om en plan för vindelälvsområdets användning för friluftsliv och rekreation.

Till allmänna beredningsutskottet har hänvisats

1) de likalydande motionerna I: 204 av herr *Nyman m. fl.* och II: 262 av herrar *Nyberg* och *Nilsson* i Agnäs, vari anhålles, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte hemställa om prövning av förutsättningarna för en samverkan mellan forskning och turism i särskilda naturcentra vid Vindelälven i sysselsättningsbefrämjande syfte;

2) de likalydande motionerna I: 498 av herrar *Per Jacobsson* och *Nils-Eric Gustafsson* samt II: 627 av herr *Gustafsson* i Skellefteå *m. fl.* vari anhålles, att riksdagen måtte besluta att hemställa hos Kungl. Maj:t att, exempelvis genom arbetsmarknadsstyrelsens försorg och i samråd med vederbörande länsorgan, pröva vissa i motionerna i fem punkter preciserade förslag samt att så snabbt som möjligt vidtaga de åtgärder som befinnes erforderliga och möjliga; samt

3) de likalydande motionerna I: 741 av fröken *Stenberg m. fl.* och II: 944 av herr *Norrby m. fl.* vari hemställes, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla att en utredning bestående av representanter från naturvårdsverket, Umeå universitet och Svenska turisttrafikförbundet tillsattes med uppgift att framlägga förslag till en plan för vindelälvsregionens användning som naturområde för friluftsliv och rekreation i enlighet med motionernas syften.

Utskottet har upptagit motionerna till samtidig handläggning.

Utskottet har inhämtat yttranden över de likalydande motionerna I: 498 och II: 627 från arbetsmarknadsstyrelsen, över de likalydande motionerna I: 741 och II: 944 från statens naturvårdsverk samt över samtliga här behandlade motioner från länsstyrelsen i Västerbottens län och rektorsämbetet vid universitetet i Umeå. Utskottet har vidare berett Västerbottens läns landsting och Västerbottens turisttrafikförbund tillfälle att yttra sig och likaså vissa organisationer, vilka sistnämnda dock ej inkommit med yttrande.

Motionerna

I de likalydande motionerna I: 204 och II: 262 erinras om att frågan om sysselsättningsläget i kommunerna kring Vindelälven aktualiserades under höstriksdagen 1967 vid behandlingen av motioner rörande älvens utbyggnad. Enligt en länsprognos 1967 behövs ca 2 300 nya arbetstillfällen fram till år 1980, d. v. s. ca 180 om året i berörda kommuner. Det är angeläget att statsmakterna vidtager snabba åtgärder för att hjälpa befolkningen i nämnda kommuner till ökad sysselsättning om en utbyggnad med dess tillfälligt ökade sysselsättningsmöjligheter ej kommer till stånd.

Motionärerna nämner att naturvårdsområden eller naturcentra anlagda för turism, forskning och undervisning planeras eller redan genomförts i USA. Sådana projekt kan ge uppslag till att undersöka möjligheterna att vid Vindelälven skapa liknande samarbete mellan forskning och turism.

I de likalydande motionerna I: 498 och II: 627 framhålles likaledes sysselsättningssvårigheterna inom Vindelälvens flodområde. Motionärerna erinrar om att allmänna beredningsutskottet i utlåtande nr 55 år 1967 angående Vindelälven uttalat att älvens bevarande kunde betecknas som en riksangelägenhet och att bestående lokaliseringspolitiska åtgärder borde vidtagas. Det synes enligt motionärerna befogat att ställa frågan om inte de kommuner, som måste avstå från de betydande ekonomiska fördelar som en utbyggnad skulle ha inneburit, på något sätt bör kompenseras för de fördelar ur det allmännas, ur vetenskapliga och andra synpunkter som älvens bevarande anses innebära. Utskottets av riksdagen godtagna motivering ger stöd för en sådan uppfattning. Motionärerna förordar att arbetsmarknadsstyrelsen får i uppdrag att förbereda och samordna sådana lokaliseringspolitiska åtgärder.

Motionärerna lämnar följande förslag:

1. En snabb och effektiv upprustning av huvudvägen efter Vindelälvens ådal genomföres, för vilket ändamål särskilda medel utöver det ordinarie väganslaget anvisas, eventuellt utföres arbetet som beredskapsarbete. Genom en sådan åtgärd åstadkommes en betydande sysselsättning samtidigt som förutsättningar skapas för sysselsättningsfrämjande åtgärder av mera permanent karaktär.

2. Jordbrukets transport- och avsättningsfrågor ägnas ökad uppmärksamhet — speciellt mjölktransporterna — en organiserad uppsökande upplysnings- och rådgivningsverksamhet, eventuellt i kommunal regi, ges ekonomiskt stöd, möjligheter öppnas att på ekonomiskt godtagbara villkor överföra skog till enskilda brukare framför allt i de områden där skogsbruk i statlig regi bedömes som mindre lönsamt.

3. En snabb och sakkunnig inventering av turismens förutsättningar och utvecklingsmöjligheter från havet till fjällen verkställs för att läggas som grund för verk samma stödåtgärder åt turistnäringen, varvid även mellanområdets speciella förutsättningar beaktas.

4. En undersökning verkställs i samarbete mellan Umeå universitet, berörda forskningsinstitutioner i övrigt och Svenska turistföreningen om

tillskapande av ett naturlaboratorium efter Vindelälven, varvid liknande experiment i USA («Naturealm») skulle kunna tjäna som föredöme.

5. I de huvudorter som finns vid Vindelälvens flodsystem, i första hand Vindeln, Sorsele och Arjeplog, undersökes möjligheterna att förlägga lämpliga industrier, utläggning av statliga eller andra industribeställningar hos redan befintliga företag o. s. v. Arbetsmarknadsstyrelsen bör få i uppdrag att undersöka vilka tillverkningar som med fördel kan utläggas till företag som redan finns ävensom vilka nyetableringar som kan vara möjliga att åstadkomma inom vindelälvsområdet.

Även i de likalydande motionerna I: 741 och II: 944 hänvisas till de uttalanden allmänna beredningsutskottet i sitt utlåtande nr 55 år 1967 gjorde rörande lokaliseringspolitiska åtgärder kring Vindelälven. Liksom i motionsparet I: 204 — II: 262 åberopas projekt i USA, där man i vissa avfolkningsbygder sökt koncentrera turism och forskning i ett och samma område för att bryta en arbetslöshetstrend. Förutsättningar för en sådan kombination synes föreligga för vindelälvsområdet, främst genom Umeå universitets engagemang men också på grund av det ökade intresset från turisternas sida.

Motionärerna anför vidare, att Västerbottens läns turisttrafikförbund redovisat en undersökning enligt vilken länets kommuner är angelägna om en väsentlig utbyggnad av turistnäringen. Umeå universitet har också i ett flertal uttalanden påpekat hur intressant vindelälvsområdet med den sista orörda sydnorrländska fjällälven är från forskarsynpunkt. Internationella forskare har anfört liknande synpunkter. De expanderande vetenskaperna ekologisk zoologi och ekologisk botanik som främst är inriktade på miljöforskning är ytterst beroende av forskningsobjekt i form av orörda vattenområden. Vindelälven utgör ett mycket gynnsamt objekt för fortsatta studier. Vidare kunde internationella forskningsseminarier i vattenvård förläggas till regionen under det europeiska vattenvårdsåret 1970.

Motionärerna förordar en utbyggnad av vindelälvsområdet för turist- och fritidsändamål i kombination med forskning och framhåller marknadsföringsfrågans betydelse i sammanhanget och behovet av förbättrade kommunikationer.

Beträffande motiveringarna i övrigt får utskottet hänvisa till motionerna I: 204, I: 498 och I: 741.

Yttrandena

Befolknings- och sysselsättningsutvecklingen och vidtagna arbetsmarknadspolitiska åtgärder behandlas av *arbetsmarknadsstyrelsen*, som anför:

Enligt folkräkningen 1965 uppgick befolkningen inom vindelälvsområdet — kommunblocken Vännäs, Vindeln, Lycksele, Sorsele och Arjeplog — till 46 253. Minskningen från 1960 var totalt 9,6 %, minst för Vännäs 1* — *Bihang till riksdagens protokoll 1968. 11 saml. Nr 50*

(- 7,5 %) och störst för Vindeln (- 13,5 %). Antalet förvärvsarbetande var 1965 17 262 (1960 19 592). Då 1960 års folkräkning delvis exkluderade och 1965 helt inkluderade medhjälpande gifta kvinnor i jordbruk är en jämförelse mellan 1960 och 1965 ej direkt möjlig. Den faktiska minskningen av antalet förvärvsarbetande kan dock uppskattas till ca 15 %. Av kommunblocken uppvisar Vännäs den minsta och Sorsele den största relativa minskningen.

Den största relativa minskningen av antalet förvärvsarbetande inom olika näringsgrenar mellan 1960 och 1965 har skett inom byggnads- och anläggningsverksamhet samt jord- och skogsbruk. Även inom industrin och handeln har sysselsättningen minskat något under 1960-talets första hälft.

Åldersgrupperna från 35 år och uppåt omfattade i vindelälvsområdet 1965 66,6 % av samtliga förvärvsarbetande medan riksmedeltalet utgjorde 63,1 %. Motsvarande andel var i kommunblocket Vindeln 70,1, Vännäs 69,0, Sorsele 68,7, Arjeplog 63,8 och Lycksele 62,9.

Befolknings- och sysselsättningsminskning har under perioden 1960—1965 inträffat även inom andra delar av Västerbottens län. Detta har resulterat i flyttningar såväl inom som ut ur länet. Nettoutflyttningen från länet uppgick i genomsnitt per år till ca 2 560 under perioden 1961—1965 mot 1 230 för femårsperioden 1956—1960. Även om de totala omflyttningarna inom länet legat på en fortsatt relativt hög nivå under senare år, har en större andel avsett flyttningar inom länet eller till angränsande skogslän. Denna förändring kan bl. a. förklaras med att nya arbetstillfällen tillförts skogsläna genom lokaliseringpolitiska insatser, framför allt i de större tätorterna utefter norrlandskusten. Den högre andelen flyttande inom länet kan bl. a. belysas med uppgifter över antalet personer, som erhållit start-hjälp, 1963 2 500, varav 12 % avsåg flyttningar inom länet och 1966 2 050, varav 33 % avsåg flyttningar inom länet.

Förutom erforderliga rörlighetsunderlättande åtgärder i form av flyttningshjälp och arbetsmarknadsutbildning har givetvis olika former av sysselsättningsskapande åtgärder satts in i vindelälvsområdet. De lokaliseringpolitiska insatserna (stöd via statskommunala beredskapsarbeten och statligt lokaliseringssstöd) omfattade under tiden 1.1.1963—31.12.1967 15 arbetstillfällen i vindelälvsområdet. Den sammanlagda investeringskostnaden var 8,81 milj. kronor. Sysselsättningstillskottet kan uppskattas till ca 180 personer. Vidare har under denna tid 4 företag getts tillstånd att utnyttja sina investeringsfonder för en beräknad investeringskostnad av 6,8 milj. kronor, innebärande ett tämligen litet sysselsättningstillskott om ca 80 personer.

Beredskapsarbetenas omfattning och fördelning inom vindelälvsområdet under budgetåret 1966/67 resp. 1967/68 beräknas bli:

	Nedlagda kostnader milj. kr.	AMS-bidrag milj. kr.	Dagsverken 1 000-tal
1966/67			
Vägar	16,4	15,0	48
Skogsvård	1,9	1,6	17
Andra arbeten	10,6	4,0	22
Summa	28,9	20,6	87

1967/68 (prognos)	Nedlagda kostnader milj. kr.	AMS-bidrag milj. kr.	Dagsverken 1 000-tal
Vägar	18,7	17,6	53
Skogsvård	2,0	1,7	17
Andra arbeten	13,0	5,4	25
Summa	33,7	24,7	95

Dagsverksvolymen 1966/67 motsvarar 360—380 årsarbetare vilket i antal under ett år sysselsatta personer kan uppskattas motsvara 7—800.

Arbetsmarknadsstyrelsen har vidare i yttrande till Kungl. Maj:t i fråga om Vindelälvens utbyggnad uttalat följande: »Styrelsen finner det vanskligt att bedöma den sysselsättningsmässiga effekten av en eventuell vattenutbyggnad för de primärt berörda områdenas egna befolkning. Bl. a. ovissheten om vilken andel av den totala sysselsättningen under anläggnings-tiden som skulle komma att reserveras för vattenfallsverkets fasta arbetskraft bidrar till denna svårighet.»

Den lokaliseringspolitiska målsättningen för Västerbottens län har behandlats i ett inom länsstyrelsens planeringsgrupp utarbetat reviderat förslag. I en promemoria den 1 mars 1968, upprättad i anledning av motionsparet I: 498 och II: 627 och återopad av länsstyrelsen även i dess yttrande över motionsparet I: 741 och II: 944, anför planeringsgruppen i denna fråga bl. a. följande:

Länsstyrelsen har i ett inom planeringsgruppen utarbetat »Reviderat förslag till lokaliseringspolitisk målsättning för Västerbottens län» anför, att den väntade sysselsättningsminskningen och därmed sammanhängande folkminskningen i Västerbottens inland icke bör försiggå i sådan takt eller i sådana former att samhällets funktionsduglighet nedsättes. I kommunblockscentra bör bibehållas en god servicekapacitet. Detta är nödvändigt bl. a. med hänsyn till skogsbruket, vars framtid kan äventyras om ej arbetskraftens lokalisering löses på ett tillfredsställande sätt. Planeringsgruppen anser att den nuvarande utvecklingen inger farhågor, men finner att en viss befolkningsminskning är oundviklig i inlandet på grund av näringslivets strukturomvandling.

De i »Länsprognos 67» publicerade näringslivsprognoserna för Vindelns, Lycksele och Sorsele kommunblock anger följande folkmängdstal år 1980: 5 596, 11 867 resp. 3 023 personer mot 8 240, 15 230 resp. 4 760 vid senaste årsskiftet.

Planeringsrådets förslag till målsättning (befolkningsramvärden) innebär att dessa block före 1980 bör tillföras 193, 628 resp. 196 sysselsättnings-tillfällen i *basnäringar* utöver den s. a. s. normala ökningen. Detta skulle skapa folkmängder på 6 300 invånare i Vindelns, 15 000 invånare i Lycksele och 3 800 invånare i Sorsele kommunblock år 1980. — — —

Planeringsgruppen önskar att samhället i handling klart dokumenterar sin beslutsamhet att bygga upp centralorterna till på lång sikt livskraftiga enheter. Detta kan endast ske genom konkreta handlingsprogram. En effektiv beslutsprocess är därvid nödvändig för att möjliggöra programmets förverkligande. För varje utvecklingsort hör inrättas en statskommunal pro-

jektledning, som med beslutanderätt disponerar de resurser som erfordras för programmets genomförande.

Planeringsgruppen tillstyrker de i motionerna I: 498 och II: 627 framlagda förslagen och understryker vikten av att samråd med vederbörande länsorgan upptas på ett tidigt stadium.

I ett av arbetsmarknadsstyrelsen bifogat yttrande över länsstyrelsens ovannämnda förslag till lokaliseringsspolitisk målsättning har *länsarbetsnämnden i Västerbottens län* berört den inverkan en utbyggnad av Vindelälven skulle ha i fråga om sysselsättning, sekundäreffekter inom näringslivet samt skatteintäkter och inkomster i form av regleringsmedel och särskilda villkorsmedel. Bl. a. anföres:

Om Kungl. Maj:t icke framlägger proposition i ärendet, innebär detta, såsom framhållits vid riksdagsbehandlingen, att andra åtgärder skyndsamt måste vidtagas för att ernå erforderlig sysselsättning och påverkar således den lokaliseringsspolitiska målsättningen.

Länsstyrelsen i Västerbottens län understryker vidare behovet av samlade statliga stödåtgärder inom vindelälvsområdet.

Västerbottens läns landstings förvaltningsutskott anför:

Ifall älven icke kommer att utbyggas vill förvaltningsutskottet hänvisa till uttalandet i riksdagsbeslutet 1967 angående Vindelälvens utbyggnad. Som sysselsättningsobjekt vore upprustning av huvudvägen efter Vindelälvens ådal en angelägen åtgärd. Även om älven byggs ut torde en sådan upprustning vara nödvändig.

Med detta uttalande vill förvaltningsutskottet framhålla angelägenheten av skyndsamma åtgärder för att tillförsäkra befolkningen i berörda område erforderliga försörjningsmöjligheter så att den kan bo kvar.

I frågor om naturvård, forskning och turism har gjorts i huvudsak följande uttalanden.

Naturvårdsverket anför (I: 741 och II: 944):

Starka skäl talar för en planering med syfte att åstadkomma den på lång sikt bästa användningen av älven och de marker som hör till dess nederbördsområde.

Naturvårdsverket har för sin del startat en förberedande utredning för att dokumentera de naturvårdsvärden som finns inom fjällregionen — Tärnasjö—Laisälvsområdet. Avsikten är att härigenom få underlag för en bedömning av lämpligheten att ev. bilda en nationalpark eller ett naturreservat i dessa trakter.

Naturvårdsverket finner det emellertid angeläget att den i motionerna föreslagna planeringen kommer till stånd för Vindelälven i dess helhet. Verket syns däremot ej böra åläggas detta utredningsarbete. Det förefaller nödvändigt att i arbetet främst deltar representanter för regionala och lokala instanser. Bland i motionerna ej angivna instanser kan nämnas länsstyrelser, kommuner, domänverket, lappväsendet och fiskerinäringen.

I *länsstyrelsens* reviderade förslag till lokaliseringsspolitisk målsättning har anförts:

Länsstyrelsen finner det angeläget att Vindelälven verkligen utnyttjas för de ändamål som främst motiverade beslutet att ej bygga ut vattenkraften. Detta innebär enligt länsstyrelsens mening dels en upprustning av huvudvägen i Vindelälvsdalen, dels nya impulser och stöd till turistnäringen i området, dels en utbyggnad av stationer i Vindelälvsdalen för naturgeografisk och biologisk forskning.

Länsstyrelsen anför:

Vindelälven med dess dalgång har många och rikt varierande naturvärden. Att dessa på ett framsynt och för samhället ändamålsenligt sätt utnyttjas är av synnerlig vikt. Ur naturvårdssynpunkt är Vindelälven unik och därmed ett objekt av högsta dignitet. Den är numera den enda naturligt framrinnande fjällälven i södra Lappland. Älven med forsar och omväxlande långsamt och snabbt framrinnande avsnitt ger i kombination med det omkringliggande landskapet en attraktiv och ur turistisk synpunkt värdefull landskapsbild. Forsar och vattenfall i större älvar är numera genom utbyggnad av vattenkraften i de norrländska älvarna ovanliga. Kvarvarande forsar är därför attraktiva och livligt frekventerade turistmål.

Studier av naturen med dess former och levande organismer, deras miljö och livsbetingelser ingår numera som attraktiva led i fritidsplaneringen för en snabbt växande grupp människor. Därmed är reservandet av naturområden för detta ändamål inte bara en vetenskaplig utan också en social angelägenhet.

Efterfrågan på fiskemöjligheter i kvarvarande strömsträckor är stor. Sportfisket synes med höjd levnadsstandard och ökad fritid få allt större betydelse. Med den omfattande förorening av naturmiljön, som ägt rum inom de mera tätbefolkade delarna av landet, blir betydelsen ur bl. a. fiske-synpunkt av vatten med kvarvarande strömsträckor i Norrlands inland än mer markerad.

Vindelälven erbjuder rika möjligheter till fiskeribiologisk forskning. Med hänsyn till sportfiskets förväntade stora betydelse bör sådan forskning delvis vara praktiskt inriktad.

Umeå universitet har framhållit Vindelälvens stora betydelse för forskning och undervisning. Vidare har zoologiska institutionen vid Lunds universitet bedrivit forskning över strömfaunan i övre Vindelälven samt zoologiska institutionen vid Göteborgs universitet forskning över ornitologisk populationsekologi i övre Vindelälvsdalen.

Diskussionen om möjligheten av att ge fjällområden i anslutning till Vindelälvens övre lopp i Västerbottens län och i anslutning till Laisälven i Norrbottens län en med stöd av naturvårdslagstiftningen kvalificerad skyddsform har under senare tid intensifierats.

Vikten av ökad forskning inom nationalparker och naturreservat har ofta framhållits.

Vid studier av vattenregleringarnas inverkan på naturmiljön, bl. a. huruvida negativa verkningar kan elimineras, krävs jämförelser med naturligt framrinnande vattensystem. I detta sammanhang är värt framhålla hur man efter flottningens nedläggande inom vissa vattensystem nu prövar i vad mån dessa kan återställas.

Med lämplig planering och avvägning kan vetenskapligt-kulturella naturvårdsintressen väl kombineras med sociala naturvårdsintressen som rör friluftsliv, turism och sportfiske.

Med hänvisning till vad som ovan anförts är det angeläget att frågan om möjligheten att inrätta särskilda naturcentra för forskning, turism, rörligt friluftsliv och sportfiske i Vindelälvsdalen utredes. I verksamheten bör ingå en aktiv informationsverksamhet i form av visningar, korta kurser och excursioner i vilka den av natur och friluftsliv intresserade allmänheten beredes möjlighet att deltaga.

Rektorsämbetet vid Umeå universitet anför:

Ett samfällt utnyttjande av älvdalen för forskning och undervisning är möjligt och rationellt, om turismen kanaliseras och koncentreras till ur turistisk och rekreativ synpunkt lämpliga områden med anläggningar, som kan begagnas av forskningen för vetenskapligt arbete och undervisning.

Forskningens önskemål är att undersökningar kommer till stånd längs hela älven; särskilt viktigt är det att i begynnelsekedet få en allsidig inventering utförd till komplettering av vad som redan gjorts i detta avseende och som grund för fortsatt forskningsverksamhet. Forskningen skulle härvid vara i hög grad betjänt av en lämpligt belägen centralpunkt och några spridda replikpunkter.

Turismens intressen synes kunna sammanfalla härmed. En central anläggning med goda kommunikationer och flera smärre anläggningar utefter älvdalen med ändamålsenligt fördelade möjligheter till övernattningsstugor, husvagnsuppställning och camping. Vid samtliga anläggningar kan älvdalens geo-vetenskapliga och biologiska förhållanden demonstreras på ett populärt sätt genom smärre utställningar. En anknytning till odlingslandskapet och dess liv bör också eftersträvas, t. ex. i form av någon vacker västerbottensgård eller redan förefintlig hembygdsgård. Fiskemöjligheter bör kunna erbjudas.

En central anläggning, *ett naturcentrum*, gemensamt för turism och forskning skulle kunna utformas mycket attraktivt och belysa livet i en älvdal, grundat på naturförutsättningarna för åkerbruk, skogsbruk och fiske. Med lämplig planering skulle här kunna inrättas ett strömakvarium med älvens fiskfauna och övriga djurliv visade i naturlig miljö, en säker turistattraktion och en förutsättning för viktiga forskningsprojekt. Hit borde förläggas vetenskaplig personal för att svara för totalprojektets pedagogiskt-vetenskapliga sida i samarbete med Umeå universitet.

Ett naturcentrum i trakten Gargnäs—Vindelgrånsele och smärre anläggningar i de kommuner dit detta centrum icke förlägges synes vara lämpligt. — — —

Vid Umeå universitet kommer inom närmaste tiden att startas ett flertal forskningsprojekt som berör Vindelälven, nämligen dels naturinventeringar i den mån medel kan ställas till förfogande, dels ekologisk-botanisk del av forskningsprojekt rörande tidig bosättning i Norrland (finansierat av Riksbankens Jubileumsfond). Det kan sannolikt bli aktuellt att samordna dessa under ett gemensamt program, en vindelälvsundersökning, som självfallet bör anknytas till det föreslagna projektet.

Rektorsämbetet tillstyrker det med motionerna åsyftade projektet och är berett att deltaga i vidare diskussioner i frågan och att medverka vid utformningen av projektets vetenskapliga och utställningspedagogiska delar.

Frågor om turismen har mer allmänt berörts också i *länsarbetsnämndens* ovan nämnda yttrande till länsstyrelsen. Länsarbetsnämnden framhåller att turismen är en betydelsefull inkomstkälla för befolkningen i fjälltrakterna och anser att en utökning kan och bör ske i länets fyra fjällområden — Ammarnäs, Tärna, Vilhelmina och Borgaområdet — med inriktning främst på Tärna (Hemavan), som har de största förutsättningarna att utvecklas till ett differentierat turistcentrum.

Nämnden framhåller att kommunikationsfrågan måste få en snabb lösning och att försäljningsorganisationen måste förstärkas.

Västerbottens turisttrafikförbund har anfört bl. a.: En uppslutning av de värden som anses representerade i Vindelälven särskilt från naturvårds- och forskningsintressenter gör att förbundet är berett att betrakta regionen som ett särskilt projekt. Förhåller det sig så, att den vetenskapliga sektorn vill undanta Vindelälven för forsknings- och studieändamål är detta av betydande intresse för turistnäringen. Investeringar i laboratorier och serviceanläggningar har naturligtvis följder på den allmänna servicen. Följer också de allmänna naturvårdsintressena upp med en liknande verksamhet kommer detta att ytterligare stimulera till ekonomisk trafik i området. Förbundet anser att vad som i de i motionerna angivna exemplen utgör det faktiska underlaget för turism inte omedelbart kan överföras till förhållandena längs Vindelälven.

Mera realistiskt är möjligen att tro att Vindelälven, just genom de åtgärder som forsknings- och naturvårdsintressenterna önskar genomföra, blir ett eftertraktat mål för den publik som i Sverige och i utlandet har ett levande och aktivt naturintresse. Det är detta samlande intresse för älven, denna intressefokusering av älven, som måhända kan åstadkomma en viss breddning av resande till de naturmiljöer som älvdalen har.

Förbundet vill i princip uttala sig för en turistisk investeringsverksamhet i älvdalen. Det är inte osannolikt att en sådan verksamhet kunnat vara i gång redan tidigare, om inte utbyggnadsalternativet lagt hinder i vägen för planeringen av älvområdet för turism och friluftsliv. Förbundet anser emellertid att det i dagens läge saknas faktiskt underlag för en omfattande turistisk investeringsverksamhet i Vindelådalen. Särskilda investeringar kring Vindelälven måste sättas i samband med de mycket specifika förutsättningar som motionärerna avser tillföra älvdalen. Dessa förutsättningar måste enligt förbundets mening uppfyllas *innan* investeringen företas. Då är det möjligt att gå ut på specialmarknaden och arrangera läger, kurser och andra grupparrangemang där intressegemenskapen är det viktigaste sammanbindande ledet.

De vetenskapliga intressena till vilka även bör räknas goda tillfällen till kulturforskning genom utgrävningar m. m. och naturvårdsintressena för älven blir av verklig betydelse för turistnäringen i området om en helhjärtad satsning sker.

Intresset för fritidsfiske är utomordentligt stort. Åtgärder i motionernas syfte måste för att god effekt skall erhållas för turismen kombineras med en allmän upprustning av fritidsfisket genom fiskevård och andra fiskefrämjande åtgärder. Förbundet vill även betona vikten av att älvdalens väg-system förbättras och att denna angelägenhet prioriteras i sammanhang med resursfördelningsfrågorna. Även flygtransportfrågorna bör få komma med i bilden, dock i samband med länets övriga utbud av turism och friluftsliv.

Turismen har i dag små möjligheter att försörja de människor som i vindelälvsregionen har sviktande utkomstmöjligheter till följd av jordbrukets och skogsnäringens tillbakagång m. m. Igångsättes en planmässig turistisk utbyggnad åstadkommer detta liksom andra investeringar under byggnadstiden ett antal dagsverken, men vad som därefter återstår är underhåll och service. Även begränsade stimulanser medför dock att underlaget för samhällsservicen kommer att förbättras.

Förbundet vill således stödja motionärerna men samtidigt framhålla, att en önskad utredning måste utföras skyndsamt och lämna förslag som har mycket snar effekt för samhällena i dalgången.

Utskottet

I motionerna upptas frågor om åtgärder i sysselsättningsfrämjande syfte inom vindelälvsområdet och om en plan för vindelälvsregionens användning för friluftsliv och rekreation.

I sitt av höstriksdagen 1967 godkända utlåtande (nr 55/1967) i anledning av motioner om Vindelälvens utbyggnad framhöll utskottet att med tanke på att Vindelälvens bevarande kan betraktas som en riksangelägenhet önskvärda och bestående lokaliseringspolitiska åtgärder borde vidtagas.

Statens vattenfallsverks ansökan om tillstånd till reglering av Gautojaure i Laisälvsgrenen av Vindelälven har därefter genom beslut den 24 april 1968 av Nedre Norrbygdens vattendomstol underställts Kungl. Maj:ts prövning i enlighet med Kungl. Maj:ts tidigare beslut. Vattendomstolen, som haft att göra en bedömning av regleringsföretagets tillåtlighet enligt vattenlagen, hade funnit företaget tillåtligt.

Kungl. Maj:t har infordrat yttranden över vattendomstolens beslut från berörda kommuner, länsorgan och centrala statliga myndigheter. Vissa förslag till sysselsättningskapande åtgärder inom vindelälvsområdet har därvid framlagts i remissyttrandena. Bl. a. har domänstyrelsen föreslagit åtgärder i form av siktröjningar, vandringsleder, rastplatser och fritidsanläggningar på kronoparker efter Vindelälven för sammanlagt 2 962 000 kronor med ett beräknat antal dagsverken av 12 350. Fiskeriintendenten i Nedre Norra distriktet har föreslagit investeringar till utveckling av turistfiske i

Vindelälven på sammanlagt 7,2 miljoner kronor, vilket beräknats ge sysselsättning åt cirka 200 personer såväl under ett uppbyggnadsår som i fortsättningen under en stor del av året.

Av det av utskottet inhämtade yttrandet från arbetsmarknadsstyrelsen framgår att dagsverksvolymen 1966/67 av beredskapsarbeten inom vindelälvsområdet — kommunblocken Vännäs, Vindeln, Lycksele, Sorsele och Arjeplog — motsvarar 360—380 årsarbetare, vilket i antal under ett år sysselsatta personer kan uppskattas motsvara 700—800. Länsstyrelsens i Västerbottens län planeringsgrupps förslag till målsättning innebär, att Vindelns, Lycksele och Sorsele kommunblock före 1980 bör tillföras 193, 628 resp. 196 sysselsättningstillfällen i basnäringar utöver den normala ökningen. Även länsarbetsnämnden har framhållit att åtgärder skyndsamt måste vidtagas för att ernå erforderlig sysselsättning. Landstinget i Västerbottens län har ansett att som sysselsättningsobjekt vore upprustning av huvudvägen efter Vindelälvens ådal en angelägen åtgärd. Utskottet delar uppfattningen att det är angeläget att tillföra vindelälvsområdet nya sysselsättningsmöjligheter.

Mot bakgrunden bl. a. av minskade sysselsättningstillfällen främst inom skogslänen genom strukturrationaliseringen inom jordbruk och skogsbruk har vidgade statliga åtgärder vidtagits inom lokaliserings- och arbetsmarknadspolitiken. I statsrådsprotokoll den 18 oktober 1968 i ärende angående tillkallande av en delegation för statlig industrietablering har framhållits att det på flera sätt — bl. a. genom utbyggnad av de befintliga statliga företagen eller genom nya företagsbildningar, både helstatliga och sådana som tillkommer i samarbete med det enskilda näringslivet och Kooperationen — kan skapas nya och trygga arbetstillfällen. Förutom den tidigare i år tillkallade företagsdelegationen har tillkallats den särskilda delegationen för industrietablering i syfte att genom statligt företagande skapa nya sysselsättningstillfällen framför allt inom skogslänen såväl genom utbyggnad av befintliga företag som genom startande av nya. Delegationen avses bedriva sitt arbete i arbetsgrupper.

Utskottet finner, att motionärernas önskemål i den del de syftar till att skapa arbetstillfällen genom statliga åtgärder bäst skulle kunna tillgodoses genom något redan verkande organ med vida befogenheter. Detta synes kunna ske genom att inom den nyligen tillsatta delegationen för industrietablering särskilt beaktas vindelälvsområdets speciella förutsättningar.

Naturvårdsverket har i sitt yttrande över vattendomstolens beslut anfört att starka skäl talar för en planering med syfte att åstadkomma den på lång sikt bästa användningen av älven och de marker som hör till dess nederböldsområde. Verket anser dock att i första hand representanter för regionala och lokala instanser bör delta i detta utredningsarbete. Även länsstyrelsen i Västerbottens län har ansett det angeläget att utreda frågan om vindelälvsdalens användning för forskning, turism och rörligt friluftsliv.

Umeå universitet har förklarat sig berett att delta i vidare diskussioner. Västerbottens turisttrafikförbund har velat stödja motionärerna samt framhållit att en önskad utredning måste utföras skyndsamt och lämna förslag som har mycket snar effekt för samhällena i dalgången.

De framställda yrkandena om utredning för att upprätta en plan för vindelälvsregionens användning för friluftsliv och rekreation synes syfta till att bevara unika naturvärden och är på lång sikt ägnade att skapa sysselsättningsmöjligheter t. ex. inom turistnäringen för inom området bosatt befolkning. Utskottet finner angeläget att även sådana möjligheter att skapa arbetstillfällen som ej sker genom direkt statlig företagsamhet tillvaratas. Utskottet vill därför förorda att snara åtgärder kommer till stånd genom den statliga etableringsdelegationen eller på annat lämpligt sätt i samverkan mellan regionala och lokala statliga organ för att tillvarata naturvärden och trygga sysselsättning i vindelälvsområdet.

Vad utskottet sålunda anfört bör ges Kungl. Maj:t till känna. Utskottet får därför hemställa,

att riksdagen i anledning av de sinsemellan likalydande motionerna I: 204 och II: 262, I: 498 och II: 627 samt I: 741 och II: 944 måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t ge till känna vad utskottet ovan anfört.

Stockholm den 14 november 1968

På allmänna beredningsutskottets vägnar:

NANCY ERIKSSON

Närvarande:

från f ö r s t a kammaren: herrar Oscar Carlsson (s)*, Hedlund (s), Eric Gustaf Peterson (fp), Helge Karlsson (s), Karl Pettersson (s), Kilsmo (fp), Ernst Olsson (cp), Wååg (s), Torsten Hansson (s), fru Diesen (h)*, fröken Stenberg (h) och herr Johan Olsson (cp);

från a n d r a kammaren: fru Eriksson i Stockholm (s), fru Jäderberg (s), herrar Dickson (h), Lundmark (s), Haglund (s), Rimås (fp), Wikner (s), Nilsson i Bästekille (h), Andersson i Örebro (fp), Hugosson (s), Johansson i Skärstad (cp)* och Josefson i Arrie (cp).

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.

Reservation

av herrar *Hedlund* (s), *Lundmark* (s) och *Wikner* (s).